

مشخصات لایحه

دوره هشتم - سال اول

شماره ثبت:

۲۶۱

شماره چاپ:

۵۱۵

تاریخ چاپ:

۱۳۸۷/۱۰/۲۸

نام دفتر:

مطالعات اقتصادی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۹۴۸۰

تاریخ انتشار:

۱۳۸۷/۱۱/۱۲

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه الحاقیه موافقتنامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و

دولت جمهوری فدرال نیجریه»

مقدمه

انعقاد موافقتنامه‌های دوجانبه به عنوان یکی از راهکارهای تنظیم ترتیبات تجاری از مهم‌ترین ابزارهایی است که با هدف گسترش روابط تجاری مورد نظر کشورها قرار می‌گیرد. این موافقتنامه‌ها با هدف ایجاد تسهیلات مناسب در روابط اقتصادی میان کشورها و توسعه تجارت منطقه‌ای و دوجانبه به ارائه مزایا و امتیازاتی به طرف تجاری می‌پردازند. این گزارش به بررسی الحاق یک ماده به موافقتنامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت نیجریه می‌پردازد.

۱. موضوع لایحه

این لایحه ضمن ارائه یک ماده واحده (موضوع تصویب و اجازه مبادله اسناد الحاقیه موافقتنامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری فدرال نیجریه) به یک مقدمه و سه بند اشاره دارد.

۲. پیشینه قانونی

موافقتنامه‌های بازرگانی یکی از موافقتنامه‌هایی است که به‌عنوان ابزاری متداول مورد استفاده وزارت امور خارجه و وزارت بازرگانی قرار گرفته است. تاکنون حداقل ۲۸ موافقتنامه بازرگانی میان ایران و کشورهای مختلف به ثبت رسیده است.

انعقاد موافقتنامه با اسپانیا در سال ۱۳۵۲، الجزایر در سال ۱۳۶۳، مالزی، قطر و چین در سال ۱۳۷۱، مغرب، کرواسی، اسلواکی، فیلیپین و ارمنستان در سال ۱۳۷۵، کویت، اردن و قرقیزستان در سال ۱۳۷۶، لبنان در سال ۱۳۷۷، بیلوروس و ترکیه در سال ۱۳۷۹، کوبا، آفریقای جنوبی، سوریه، تونس، نیجریه و بلغارستان در سال ۱۳۸۰، اوکراین در سال ۱۳۸۱، تاجیکستان، کره، افغانستان، عمان، پاکستان، اندونزی و یمن در سال ۱۳۸۲، غنا و ونزوئلا در سال ۱۳۸۴، اروگوئه و آذربایجان در سال ۱۳۸۵، سوئیس، اتیوپی، بنگلادش و کره در سال ۱۳۸۶ نشان‌دهنده توجه بسیار دولت به این نوع از موافقتنامه‌های دوجانبه است.

قانون موافقتنامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری فدرال نیجریه در تاریخ ۱۳۸۰/۱۰/۱۰ مشتمل بر یک مقدمه و ۲۲ ماده و براساس توافق مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۲۲ به تصویب رسیده است. اما الحاقیه بیانگر آن است که طرفین مواد مصوبه را کافی ندانسته و با هدف علاقه به تسهیل بیشتر موافقتنامه بازرگانی و هموار کردن عملیات بازرگانی میان خود قصد دارند که موارد مندرج در این لایحه را به موافقتنامه منعقدۀ اضافه کنند.

۳. کلیت بررسی موافقت‌نامه‌ها در مجلس

تمامی موافقت‌نامه‌های دو یا چندجانبه بعد از انجام هماهنگی‌های اولیه میان دولت‌های موضوع موافقت‌نامه، منعقد شده و بعد از امضای آنها در قالب لایحه برای تصویب به مجلس ارائه می‌شوند. همین توافقات اولیه دولت‌ها موجب می‌شود که اصلاح و تکمیل موافقت‌نامه‌ها در مجلس با مشکل روبه‌رو شود. زیرا برای هرگونه حک و اصلاح آنها در مجلس می‌باید مجدداً لایحه مذکور به دولت عودت و اصلاحات پیشنهادی با کشورهای طرف قرارداد مذاکره شود و در صورت توافق مجدداً به صورت لایحه به مجلس باز گردد. البته محتمل است که تغییرات از سوی دولت طرف مذاکره پذیرفته نشده و تصویب موافقت‌نامه با بن‌بست مواجه شود. به همین دلیل معمولاً در بررسی لوایح مرتبط با موافقت‌نامه‌ها از پرداختن به مسائل فنی کوچک و جزئی پرهیز شده و تنها در صورتی که موافقت‌نامه از ابهامات اساسی برخوردار باشد و منجر به چالش احتمالی در مناسبات تجاری یا مقررات داخلی شود مجلس به اصلاح یا رد آن اقدام می‌کند.

به‌علاوه نظارت محسوسی نیز بر عملکرد این قوانین صورت نمی‌پذیرد. تاکنون حداقل ۶۱۴ موافقت‌نامه در قالب‌های متفاوت میان ایران و کشورهای مختلف منعقد و توسط مجلس محترم تصویب شده است ولی هیچ‌گونه گزارشی مبنی بر ارائه عملکرد و اثربخشی این موافقت‌نامه‌ها از طرف وزارت امور خارجه و بازرگانی به مجلس ارائه نشده است.

۴. بررسی اجزای لایحه

۱. مقدمه توجیهی این لایحه مؤید دلایلی نیست که نمایندگان را قادر سازد تا درخصوص موضوع تصمیم‌گیری کنند. در این مقدمه هیچ ادله‌ای که نشان دهد، اصلاح این توافق‌نامه می‌تواند مصالح کشور را حفظ نماید یافت نمی‌شود.
۲. عنوان این لایحه الحاقیه مواردی به موافقت‌نامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری فدرال نیجریه است که در سال ۱۳۸۰ به تصویب رسیده است. قانون اولیه که این لایحه می‌خواهد مفادی را به آن ملحق کند دارای ۲۲ ماده و اجزای متعدد بوده است. در حالی که لایحه حاضر اصلاً در قالب ماده نمی‌گنجد و به سه بند مجزا اشاره دارد. در ضمن در متن ابتدایی لایحه به این نکته اشاره شده است که موافقت‌نامه قبلی به شرح زیر اصلاح گردد که به معنای جایگزینی با لایحه حاضر است. در انتهای متن نیز مجدداً به اصلاحیه اشاره شده است درحالی که ماهیت این لایحه الحاقیه است.
۳. برخی از احکام مندرج در این الحاقیه مانند حمایت از حقوق مالکیت معنوی از اصول اصلی سازمان تجارت جهانی محسوب می‌شوند. اشاره به این موارد در شرایطی که قوانین حمایتی خاصی برای حمایت از حقوق مالکیت معنوی وجود ندارد و در عمل نیز حمایتی از این موارد صورت نمی‌پذیرد دارای ابهام است. بنابراین انجام این تعهدات و حمایت اجرایی آن دارای ابهام است. به‌علاوه اینکه این الحاقیه حمایت از حقوق مالکیت معنوی را طبق قوانین هر کشور پذیرفته است که در حال حاضر نیز این‌چنین است و ارائه این احکام متضمن هیچ اقدام اجرایی نیست.

نتیجه‌گیری

۱. با توجه به اینکه حوزه ورود مجلس در زمینه قانون‌گذاری در زمان تصویب این‌گونه موافقت‌نامه‌ها و در زمینه نظارت بعد از تصویب پیرامون عملکرد موافقت‌نامه‌ها محدود و با موانعی جدی روبه‌رو است پیشنهاد می‌شود برای تصویب این موافقت‌نامه‌ها فرایند به‌شکلی تنظیم شود که زمان کمتری را از کمیسیون‌های تخصصی (به‌ویژه کمیسیون اقتصادی که با بیشترین حجم لوایح موافقت‌نامه روبه‌رو است) صرف کرده و به‌علاوه دستگاه‌های مسئول مکلف باشند گزارش‌های عملکردی مکتوبی از اثربخشی موافقت‌نامه‌های مشابه ارائه دهند تا نمایندگان در فضایی شفاف و کارشناسی درخصوص رد یا تصویب این‌گونه لوایح تصمیم‌گیری کنند.
۲. با توجه به موارد فوق به‌جز اصلاح شکلی لایحه مبنی بر رفع ابهام میان الحاق این لایحه به قانون قبلی و یا اصلاح به شکل لایحه فعلی و برحسب سابقه معمول در این‌گونه موارد کلیت لایحه به شکل الحاق به چارچوب موافقت‌نامه اولیه است که اصل آن قبلاً تصویب شده بود.